

คำนำ

เรื่องราวของพี่น้องไทยมุสลิมทางภาคใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณ ๓ จังหวัด คือ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส เป็นเรื่องน่ารู้ น่าศึกษา เป็นเรื่องที่ไม่ควรมองผ่าน และ เป็นเรื่องที่ไม่ควรปิดบัง ทั้งนี้ เพราะการไม่ยอมรับรู้ หรือไม่ยอมรับเปิดเผย ย่อมไม่เกิดผลดี ต่อวิถีทางสร้างสรรค์สังคม ร่วมกัน

“แกะรอยไทยมุสลิมภาคใต้ในอดีต” เป็นการนำเรื่องน่ารู้ น่าศึกษาบางเรื่องของพี่น้องไทยมุสลิมในอดีตมาเสนอต่อท่านผู้อ่าน โดยอาศัยจากประสบการณ์ของผู้เขียน และความอนุเคราะห์ให้การสนับสนุนชี้แนะของมุสลิมผู้มีเกียรติและทรงคุณวุฒิบางท่าน เช่น คุณนิเล็ก สุไลมาน เลขาธิการคณะกรรมการกลางอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี และกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย คุณอุดม ดือราแมหะยี อดีตครูใหญ่โรงเรียนบ้านประจัน อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี หะยีมณัส ออคุยศาสน์ อดีตครูสอนศาสนาอิสลามและเจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการ สำนักงานการประถมศึกษา อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี นางแยนะ

ดือราแมหะยี ฯลฯ ทุกท่านให้ความปรารถนาดี และเข้าใจในเจตนารมณ์ของผู้เขียน อันจะเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจให้แก่สังคมทั่วไป ซึ่งผู้เขียนต้องขอขอบคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

คุณมณี สุบิน นายอำเภอ ยะรัง จังหวัดปัตตานี เคยกล่าวกับพี่น้องไทยมุสลิมด้วยกัน ในท้องที่ของท่านไว้ อย่างน่าฟัง ใจความตอนหนึ่งว่า “...ชีวิตของพี่น้องไทยมุสลิมภาคใต้ ส่วนใหญ่ใกล้ชิดกับบทบัญญัติทางศาสนา จนบางครั้งแทบจะแยกไม่ออกจาก สิ่งใดเป็นเรื่องของศาสนา สิ่งใดเป็นเรื่องของชนบประเพณี และสิ่งใดเป็นเรื่องของธรรมเนียม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถ้าเราสามารถแยกแยะให้ได้อย่างถูกต้อง เป็นศักดิ์เป็น ส่วน ก็จะช่วยยกระดับของการอยู่ร่วมกันในสังคม ได้ดีขึ้นอีกมิใช่น้อย...” เป็นคำกล่าวที่มีเหตุผล น่ารับฟัง และนับเป็นคำกล่าวที่มีส่วนสร้างพลังใจให้กับผู้เขียน จนสามารถเขียน “แกะรอยไทยมุสลิมภาคใต้ในอดีต” ออกมาสู่สายตาท่านผู้อ่าน ณ ที่นี้ และหวังใจว่า หากจะมีการผิดพลาดประการใด ก็คงได้รับการให้อภัยและได้รับความกรุณาจากท่านผู้รู้ให้คำแนะนำชี้แจงบ้าง

ผู้เขียน

แกะรอยไทยมุสลิมภาคใต้ในอดีต

ประมูล อุทัยพันธุ์

พิธีเกี่ยวกับการเกิด

เมื่อเริ่มตั้งครรภ์ หญิงผู้มีครรภ์ก็ไปฝากครรภ์กับหมอตำแย (โต๊ะบีแค) โดยจัดเครื่องบูชาหม้ออันประกอบด้วย หมาก พลู ปูน ยาเส้น อย่างละเล็กละน้อย และจำนวนเงินตามสมควร สมัยก่อนประมาณ ๓-๕ สตางค์ ใส่จานมอบให้หมอ พร้อมกับบอกปากฝากครรภ์

ในระยะเริ่มตั้งครรภ์ จนกระทั่งครรภ์ได้ ๕ เดือน คู่ผัวตัวเมียเจ้าของครรภ์จะงดเว้นการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต หรือทำร้ายทารุณสัตว์ ไม่ว่าจะเป็นสัตว์ที่นำมาเป็นอาหาร เช่น เป็ด ไก่ ไข่ ปลา ที่ยังเป็น ๆ อยู่ก็ตาม เพราะคิดว่าผลกรรมจากการกระทำของตน อาจส่งผลสะท้อนให้แก่บุตรในครรภ์ เกิดพาเพศเป็นไปได้ตามผลกรรมนั้น ๆ เช่น ดิ่งเบ็ดจากปากปลา ที่ตกได้ ทำให้ปลาปากฉีก ตาทะลัก หรือบิดหักกล้ามเนื้อ

ซึ่งเด็กที่เกิดมาอาจพิกลพิการ ปาก
แหว่ง ดาบอด แขนขาคดงอหรือ
ด้วนก็ได้ แต่เมื่อครรภ์กิน ๕ เดือน
แล้ว อันถือว่าเป็นระยะที่ก่อนเลือด
ได้แปรสภาพเป็นทารก มีตัวคน
สมบูรณ์ อาเพศดังกล่าวก็จะหมด
ไป ผู้เป็นพ่อแม่จะกระทำกรรม
เช่นไรก็ได้

แม้จะมีความเชื่อเช่นนั้นก็
ตาม แต่ส่วนมากไม่มั่นใจ เกรง
อาเพศจะเกิดแก่บุตร จึงมักละเว้น
การก่อกรรมทำเข็ญโดยตลอด
ก็อนับตั้งแต่ตั้งครรภ์จนกระทั่ง
คลอด

มือแดงปือโมะ - ลูบไล่ ครรภ์

บือดาวาปือโมะ - ทำลาย อาถรรพณ์

เมื่อครรภ์ครบ ๘ เดือน เจ้า
ของครรภ์จะเตรียมรับพิธีลูบไล่
ครรภ์ และทำลายอาถรรพณ์ จาก
หมอดำแย โดยตระเตรียมอุปกรณ์
ไว้ อันได้แก่มะพร้าวแก่ ๆ ๓ ผล
ผลหนึ่งปอกเปลือกออกหมด ขูดผิว
กะลาให้เกลี้ยงเกลา อีก ๒ ผล
ไม่ปอกเปลือก แต่เฉาะและฉีก
เปลือกออกเล็กน้อยโดยไม่ขาด
จากผล เอาเปลือกที่ฉีกผูกกัน เพื่อ
ให้มะพร้าวทั้งสองติดเป็นคู่

ดกข้างแรม จะเป็นวันหนึ่ง
วันใดก็ได้ที่เห็นสมควร เจ้าของ
ครรภ์จะจัดหุงข้าวเหนียวขาว -
เหลือง และปลาเค็มย่างไฟเตรียมไว้
แล้วไปเชิญหมอดำแยที่ตนฝากท้อง
ไว้ พร้อมด้วยโต๊ะลือบา (ผู้ทรง
คุณวุฒิทางศาสนา) เช่น โต๊ะ
อิหม่าม หรือรวมทั้งใครอีกก็ได้

ที่มีความรู้ทางศาสนา มาร่วม
กระทำพิธีที่บ้านของตน

พิธีจะเริ่มโดยการเลี้ยงข้าว
เหนียวแกลัมปลาอย่างแก่โต๊ะลือบา
หลังจากนั้นโต๊ะลือบาก็กล่าวคำ
ขอพรต่อพระผู้เป็นเจ้า (บาจอคอ-
ออ) แล้วก็เดินทางกลับ คงเหลือ
แต่หมอดำแยเพียงผู้เดียว

ขั้นตอนไปก็กระทำกันในห้อง
หรือภายในบ้านกัน ซึ่งจัดว่าเป็น
ที่ลับตา โดยหญิงผู้มีครรภ์กับหมอดำ
แยเข้าไปอยู่ภายใน หรืออาจจะ
มีผู้ใหญ่ที่เป็นผู้หญิง เช่น แม่ ย่า
ยาย เข้าไปด้วยก็ได้ เว้นแต่ผู้ชาย
แม้จะเป็นบิดาหรือสามีก็ห้ามเข้า
และสิ่งที่จะลืมนเสียมิได้ ที่ต้องนำ
เข้าไปด้วยก็คือ มะพร้าว ๓ ผลที่
เตรียมไว้ พร้อมด้วยใส่น้ำมัน
มะพร้าวอีก ๑ ถ้วย

เมื่อพร้อมแล้ว หมอดำแย
ก็บอกให้หญิงมีครรภ์นอนหงาย
ลงบนเสื่อที่ปูเตรียมไว้บนพื้นห้อง
ปลดชายพกผ้าถุงออก เปิดหน้า
ท้องอย่างเต็มที่ ผ้าถุงส่วนล่างก็ถลก
ขึ้นมาเหนือเข่า เพื่องอขาขึ้นเข่า
ได้สะดวก เอามะพร้าวทั้งเปลือก
๒ ผลที่ผูกเป็นคู่วางไว้ปลายเท้า
ส่วนหมอดำแยนั้นนั่งขัดสมาธิ
อยู่ข้าง ๆ ครรภ์ มือประคองมะ-
พร้าวอีกผลหนึ่งที่ปอกเปลือก
ขูดผิวกะลาเรียบร้อย และชโลม
ด้วยน้ำมันเข้มนทั่วทั้งผล วางลง
บนหน้าท้องของหญิงมีครรภ์ มือ
ทั้งสองของหมอดำแยจะลูบไล่ผิว
มะพร้าวไปมา สลับกับการกลิ้ง
ผลมะพร้าวไปทั่วบริเวณครรภ์
เป็นระยะ ๆ ปากก็ท่องปณคาถา
ไปพร้อม ๆ กัน กล่าวกันว่า เป็น

คาถาที่ให้ผลในการขจัดอุปสรรค
ต่าง ๆ ในการคลอด

ประมาณ ๒๐-๓๐ นาที ก็
สิ้นสุดการลูบไล่ครรภ์ โอกาสนี้
หญิงผู้มีครรภ์จะเหยียดขาถีบ
มะพร้าว ๒ ผลที่วางอยู่ปลายเท้าให้
กระเด็นออกไป แล้วจะมีผู้เฝ้าทาง
ให้ถีบอีก จนครบ ๓ ครั้ง สำหรับ
มะพร้าวที่ใช้ในการลูบไล่ครรภ์
นั้น หมอดำแยจะจัดการผ่าออกเป็น
๒ ซีก แล้วมอบให้เจ้าบ้านได้ไว้
ขูดคั้นกะทิ เลี้ยวเป็นน้ำมันเก็บไว้
ใช้ชโลมท้องในเวลาคลอด

นอกจากคาถาที่เชื่อกันว่า
มีผลในการขจัดอุปสรรคในการ
คลอดแล้ว การถีบมะพร้าว การผ่า
มะพร้าว การทำน้ำมันมะพร้าวใช้
ชโลมท้องในเวลาคลอด ก็ล้วนแต่
เป็นเคล็ดลับแก่อาถรรพณ์ต่าง ๆ
เพื่อให้การคลอดได้เป็นไปโดย
สะดวกง่ายดายทั้งสิ้น

เสร็จพิธี หมอดำแยก็เดินทาง
กลับ โดยเจ้าของครรภ์จะมอบ
เงินสมนาคุณตามสมควร

พิธีลูบไล่ครรภ์และทำลาย
อาถรรพณ์นี้ นิยมกระทำเพียง
ท้องแรกเท่านั้น ท้องต่อไปไม่ต้อง
ทำแต่ก็มีอยู่บ้างเหมือนกันที่ทำใน
ท้องต่อไป ซึ่งเคยปรากฏเป็นตัว
อย่างมาแล้ว คือ ชาวใต้แม่หม้าย
“ลูกติด” เป็นภรรยา โดยที่ตนเอง
ไม่มี“ลูกตัว”มาก่อนเลย เมื่อ
ภรรยาแม่หม้ายมีครรภ์กับตน คน
ก็อยากจะถือว่า ทารกที่จะคลอด
นั้นเป็น“ลูกตัว”คนแรก มีไข่เป็น
คนที่สองรองจาก“ลูกติด” และเพื่อ
ความปลอดภัยของ“ลูกตัว”ที่จะถือ
กำเนิดออกมา จึงต้องทำพิธีลูบไล่

กรรมและทำลายอาชรรพณ์ด้วย ซึ่งก็ไม่ใช่ปัญหาแต่อย่างใด เพราะ หมอตำแยพร้อมที่จะทำให้ทุก โอกาส ไม่ว่าท้องที่เท่าไร ถ้าใคร ต้องการ

คลอด

เมื่อถึงกำหนดคลอด ก็ไป ตามหมอตำนแยมาทำคลอดที่บ้าน หมอตำนแยที่มามีทำคลอดนั้น อาจจะ ไม่ใช่หมอตำนแยที่ตนได้ไปฝาก กรรมไว้ก็ได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความ สะดวกและความจำเป็น ซึ่งไม่ เกิดปัญหาทางด้านจิตใจซึ่งกัน และกันแต่ประการใด

ก่อนคลอด เจ้าของกรรมก็ต้อง เตรียมเครื่องบูชาหมอไว้เช่นกัน อันประกอบด้วยธูป ๑ เข็ด ข้าวสารเล็กน้อย หมาก พลู และ เงินบูชาตามสมควร (สมัยก่อน ประมาณ ๑๕ สตางค์) ใส่จาน มอบให้หมอตำนแย

ได้ฤกษ์ตรงที่จะคลอด จัดหา หนามมาสุ่มไว้ เช่น หนามไผ่ หนามหวาย หนามใบสับประรด หากไม่ทันท่วงที จะใช้ตาปูไปรบ แทนก็ได้ กล่าวกันว่า เป็นการป้องกันพวกผีเข้ามาดูดกินเลือด ที่ตกลงไป อันจะเป็นเคราะห์กรรม ให้แก่แม่และลูกได้

เมื่อทารกคลอดออกมาแล้ว หมอตำนแยก็ชำระล้างทำความสะอาดให้กับตัวเด็ก ตัดและผูก มัดสายสะดือเรียบร้อย แล้วนำเด็ก ไปวางในถาดทองเหลืองใบใหญ่ ที่มีผ้าปูที่บรองรับร่างหลายชั้น ถาดทองเหลืองดังกล่าว ส่วนมาก มีใช้กันแทบทุกครัวเรือน ส่วน ผ้าปูรองนั้น ขึ้นอยู่กับฐานะของ

เจ้าบ้าน ที่มีฐานะดีหน่อย ก็อาจจะ ใช้ผ้าไหมราคาแพง ที่ฐานะต่ำด้อย อาจจะเป็นเพียงผ้าถุงหรือผ้าห่ม ธรรมดา ๆ ที่พ่อแม่ของเด็กใช้นุ่ง ห่ม มารองรับร่างบุตรของตน

จัดการกับทารกเสร็จแล้ว หมอตำนแยก็หันมาจัดการกับผู้เป็น แม่ต่อไป โดยอาบน้ำชำระร่างกาย ให้ แล้วนวดเพนเกล็นเกล้าทุกส่วน ของร่างกาย เพื่อให้เลือดลมเดินได้ สะดวก โดยเฉพาะที่บริเวณเต้านม จะคลึงเกล็นเป็นพิเศษ เพื่อกระตุ้น ค่อมน้ำนมให้ทำงาน สำหรับรับ เลี้ยงทารกต่อไป

การสมนาคุณทำคลอดแก่ หมอตำนแยนั้น ไม่มีอัตรากำหนดตายตัว ตามแต่จะเห็นสมควร ตามแต่ฐานะ หมอตำนแยไม่เกียจ เพราะสามัญสำนึกของหมอตำนแย โดยทั่วไปมีอยู่อย่างหนึ่ง คือ การ ช่วยให้ทารกได้ถือกำเนิดนั้น นับ เป็นบุญเป็นกุศลมิใช่น้อย

สมัยก่อนอัตราสมนาคุณ ประมาณ ๓-๕ บาท สมัยนี้ประ- ประมาณ ๒๐๐-๓๐๐ บาท

ดาไปบิอดีแย - อยู่ไฟ

เมื่อหญิงผู้คลอดทำความสะอาดร่างกายเสร็จแล้ว ก็ขึ้นไป นอนบนแคร่ไม้ไผ่ซึ่งวางเตรียมไว้ เพื่อผิงไฟจากเตาไฟที่วางอยู่กับพื้น เบื้องล่างข้างแคร่ ในระดับท้อง ของผู้คลอด

เตาไฟดังกล่าว มีลักษณะ เป็นกะบะสี่เหลี่ยม ทำด้วยแผ่นไม้ กระดาน หรือใช้ทางมะพร้าวจริง ด้วยลูกสลัก ภายในอัดด้วยดิน เหนียว ๆ บางทีก็ผสมด้วยเกลือ แต่งหน้าให้ราบเรียบ

พื้นซึ่งใช้เป็นเชื้อเพลิงนั้น ใช้ไม้ก่อนข้างสด เพราะการลุกไหม้ไม่รวดเร็วและรุนแรงเหมือน ฟืนแห้ง ดัดถากการเติมเชื้อเพลิง และการระมัดระวังเปลวไฟไปได้ มาก

อยู่ไฟได้ ๓ วัน หมอตำนแย ก็มานวดเกล้าท้องให้ เรียกว่า แต่ง ท้อง จะแต่งกันที่หน้าท้องหรือที่วัน ต่อหน้า ขึ้นอยู่กับความเห็นสมควร ของหมอตำนแย และความต้องการ ของผู้คลอดด้วย

อาหารสำหรับผู้คลอดใน ระยะเวลาอยู่นั้น ต้องจำกัด รับประทานมากมักไม่ได้ จะทำให้ ท้องอืดท้องพอง ส่วนมากเป็น อาหารแห้ง ข้าวแต่ละมื้อจะมีปลา เล็มแห้งชนิดที่ไม่แสดง เป็นพวก ปลาเม็ดกลัด เช่น ปลาจวด ปลาสดา ตัวแบน ซึ่งเป็นปลาน้ำเค็ม ส่วน ปลาน้ำจืดก็ได้แก่ปลาช่อน ข้าวที่ รับประทานก็มักคลุกด้วยพริกไทย ปั่น เหล่านี้เป็นต้น น้ำดื่มก็แต่น้อย

สำหรับเด็กที่คลอดมานั้น ให้นอนอยู่ในกระโจมใกล้ ๆ แม่ เพื่อสะดวกในการให้น้ำให้นมและ ดูแลความสะอาด กระโจมก็ทำแบบ ง่าย ๆ เพียงใช้ผ้าถุงใหม่ ๆ ของ ผู้เป็นพ่อสักถุง รวบปากถุงด้าน หนึ่งให้เป็นกระจุก มัดด้วยเชือก ดึงปลายเชือกขึ้นไปผูกกับราวลวด หรือราวเชือกที่ขึงไว้ กะป๋ออย ชายผ้าด้านล่างให้กองกับพื้นพอ สมควร เพียงเท่านั้น ก็สามารถกาง เป็นกระโจมคลุมถาดที่เด็กนอน ป้องกันยุงรบกวน และให้ความอบอุ่น ได้ด้วย

ระยะอยู่ที่ไม่เกิน ๕๐ วัน

บุกอมูโละ - เปิดปาก

ตั้งได้กล่าวแล้วว่า เมื่อเด็กคลอดออกมา หมอตำแยก็ทำ ความสะอาดตัวเด็ก และตัดสายสะดือ พร้อมทั้งผูกสายสะดือเป็นปลาสะ ๆ ไว้ และหมั้นประคบสะดือด้วยลูกประคบ ซึ่งทำด้วยขี้ผึ้งเล็กๆ ห่อขี้เถ้าอุ่น ๆ เมื่อสายสะดือแห้งหลุดจากขั้ว ก็ใช้พริกไทยป่นเพียงเล็กน้อยยัดใส่สะดือ เพื่อให้เกิดความร้อน และป้องกันอาการอักเสบเป็นแผลต่อไป

สายสะดือจะหลุดตกประมาณ ๕-๖ วัน บางรายก็เร็วหรือช้ากว่านี้

สายสะดือหลุดเมื่อไร ก็หมายถึงต้องเริ่มดำเนินการทำพิธีเปิดปากเด็กกันต่อไป โดยเจ้าบ้านเตรียมของไว้สำหรับพิธีนี้ ๒ อย่าง คือ น้ำข้มแซ กับ ลูกอินทผลัม

น้ำข้มแซ (ZUMZAM) คือน้ำจากบ่อซึ่งอยู่ในมัสยิด อัล-ฮารัมในเมืองเมกกะ ประเทศซาอุดี-อาระเบีย ถ้าเจ้าของบ้านไม่มีน้ำนี้ก็ต้อไปขอกจากบ้านหนึ่งบ้านใดที่มีน้ำดังกล่าวเก็บไว้ ส่วนลูกอินทผลัมนั้นไม่เป็นปัญหา เพราะหาซื้อได้จากท้องตลาด

เมื่อจัดหาของสองอย่างได้แล้ว ก็ไปเชิญโต๊ะลือบา (ผู้ทรงคุณวุฒิ) อันอาจได้แก่โต๊ะอิหม่ามหรือผู้ทรงคุณวุฒิอื่นใด มากล่าวคำขอพรจากพระผู้เป็นเจ้า (บา-จอดออ) จบแล้ว โต๊ะลือบาก็เอาสำลีจุ่มน้ำข้มแซแตะปากเด็ก และติดตามด้วยการแตะปากด้วยลูก

อินทผลัมที่เป็นอันเสร็จพิธี

กล่าวกันว่า พิธีเปิดปากเด็กนี้ก็เพื่อเป็นสิริมงคลแก่เด็ก จะเป็นเด็กที่พูดจาไพเราะ น่ารัก และมีสติจาก

มาโชะยารี - เข้าสู่สูหนัด

มุสลิมทุกคนต้องเข้าสู่สูหนัดไม่ว่าหญิงหรือชาย

กรณีที่ทารกเป็นหญิง การเข้าสู่สูหนัดก็มักกระทำร่วมในพิธีเปิดปากนั่นเอง

ผู้ประกอบพิธีเข้าสู่สูหนัดให้แก่ทารกเพศหญิงนั้น ได้แก่หมอดำแย โดยมีวิธีปฏิบัติดังนี้ คือ หมอดำแยเอาสดางค์แดงมีรู (สดางค์ราคา ๑ สดางค์ของไทยสมัยก่อน) วางรูของสดางค์สวมลงตรงปลายนิ้วก้อยซึ่งอยู่ในระหว่างโยนของทารกหญิงนั้นแล้วใช้ปลายนิ้วค้ม ๆ หรือปลายเข็ม สะกิดปลายเนื้อส่วนนั้น ให้โลหิตออกมาขนาดแมลงวันหนึ่งตัวกินอ้ม เพียงเท่านั้นก็เป็นอันเสร็จพิธี

สำหรับทารกเพศชายนั้น การเข้าสู่สูหนัดนิยมกระทำกันเมื่อเด็กโต อายุประมาณ ๑๑ ปีขึ้นไป (ความจริงการเข้าสู่สูหนัดเพศชายสามารถกระทำได้ตั้งแต่เริ่มคลอด)

ขึ้นแปล

พิธีที่ร่วมคร่าวเดียวกับพิธีเปิดปากอีกพิธีหนึ่งก็คือ พิธีขึ้นแปล

เจ้าของบ้านต้องผูกแปลเตรียมไว้ เป็นแปลผ้า โดยรวบรวมท้าวพันผืนผ้า ขมวดเป็นจุด ผูกมัดจุดด้วยเชือกด้ายดิบ โยงเชือกกับข้อหลังคา หรือถ้าไม่มีใฝ่ที่วางพาดขวางห้องเพื่อการนี้ รองแปลด้วย

ผ้าพับซ้อนหนา ๆ (การใช้เบาะเริ่มในสมัยหลัง ๆ ต่อมา)

ผ้าแปลนั้น ส่วนมากใช้ผ้าดิบสีขาว หรือ ผ้าแดง จะมีบ้างบางรายที่ใช้ผ้าไหมทำแปล

พิธีเริ่มโดยโต๊ะลือบาทั้งหลาย ลูกขี้ขิ้นล้อมวงกลางห้อง จากนั้นผู้เป็นพ่อเด็กจะประกาศองศาที่ลูกนอนอยู่ส่งให้โต๊ะลือบาอาวูโส และจะรับส่งต่อ ๆ กันไปจนครบจำนวนโต๊ะลือบา (ลักษณะเช่นการเวียนเทียน) ตลอดช่วงการรับและส่ง โต๊ะลือบาทุกคนจะกล่าวคำสรรเสริญเบา ๆ จากนั้นก็ส่งภาคให้ผู้เป็นพ่อเด็กรับไป เพื่อมอบให้กับหมอดำแย นำเด็กออกจากภาคลงสู่แปลต่อไป

ตั้งชื่อ

การตั้งชื่อให้เด็กนั้น แล้วแต่จะเห็นสมควรว่าควรเป็นโอกาสใด บางรายก็ตั้งชื่อตั้งแต่ตอนตัดสายสะดือ บางรายก็ตั้งตอนเปิดปาก บางรายก็ตั้งตอนขึ้นแปล สำหรับผู้ตั้งชื่อให้เด็กนั้น นอกจากผู้เป็นพ่อแม่ตั้งให้เองแล้ว อาจจะมีผู้อื่นตั้งให้ก็ได้ เช่น หมอดำแย โต๊ะอิหม่าม หรือ ผู้ทรงคุณวุฒิอื่นใด

ตานอมาโมะ - โทนมไฟ

มักทำร่วมกับพิธีเปิดปาก โดยโต๊ะลือบาผู้หนึ่งผู้ใด โทนมไฟ บางรายก็เพียงแต่ทำเครื่องหมายเอาไว้ก่อน ค่อยโทนมกันทีหลัง (ตานอ-เครื่องหมาย มาโมะ-นม) คือ ใช้กรรไกรกริบผมสัก ๒-๓ เส้นก็ได้

เส้นผมที่โทนมหรือกริบ จะไม่นำไปทิ้งขว้าง แต่จะเอาไปบดอง

แล้วนำไปเหน็บกับชอกก้านกล้วย หรือชอกกิ่งไม้ใหญ่ หรือใส่ลงใน หมะพร้าวอ่อน นำไปวางที่โคน ไม้ใหญ่ที่ห่างทางสัญจรไปมา

อาแกเกาะห์

เป็นบัญญัติทางศาสนาอิสลามที่มุสลิมต้องกระทำ ในโอกาส ที่คนได้ให้กำเนิดบุตร ด้วยการ กินแพะหรือแกะเป็นอาหาร แพะ หรือแกะที่ปรุงเป็นอาหารนั้น ต้อง เป็นแพะแกะที่ผลัดฟันแล้ว และไม่พิการ โดยมีหลักเกณฑ์ว่า ถ้า ได้บุตรหญิงต้องกินแพะหรือแกะ ๑ ตัว ถ้าได้บุตรชายต้องกินแพะ หรือแกะ ๒ ตัว การกินก็กินกันใน หมู่มุสลิมด้วยกัน คนต่างศาสนา จะร่วมด้วยไม่ได้ เมื่อกินเสร็จแล้ว ก็กล่าวคำขอพรต่อพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ (บาจอออ)

การกระทำดังกล่าว กระทำ ได้ตั้งแต่เด็กแรกเกิด จนกระทั่ง อายุโดยประมาณไม่เกิน ๕ ขวบ เป็นการปฏิบัติที่เสมือนเป็นการ แสดงออกซึ่งความยินดีที่พระเจ้าผู้ เป็นเจ้าได้ประทานให้เด็กนั้นได้ถือ กำเนิดมา ส่วนการกินแพะหรือแกะ ที่มีจำนวนแตกต่างกันระหว่างบุตร หญิงกับบุตรชายนั้น ผู้รู้ทางศาสนา อิสลามบางท่านให้ข้อสันนิษฐาน ว่า อาจจะเป็นเพราะบุตรชายนั้น คือผู้สืบสายสกุลต่อไปในอนาคต จึงกำหนดจำนวนแพะหรือแกะมากกว่า ไว้ให้เห็นเป็นสำคัญ

นอกจากใช้แพะหรือแกะ ปรุงเป็นอาหารแล้ว อาจจะใช้วัว แทนก็ได้ โดยแบ่งเป็นสัดส่วนตาม บทบัญญัติ

ไทยมุสลิมท้องถิ่นปักยี่ได้

เรียกการกระทำตามบัญญัติดังกล่าว นี้ว่า “มือแกเกาะห์”

อาแกเกาะห์อาจจะจัดพร้อม กันคราวเดียวกับพิธีเปิดปาก หาก เจ้าของบ้านมีความพร้อม ความ พร้อมในที่นี้หมายถึง ค่าใช้จ่าย และความเหมาะสมตามความ ปรารถนาของตน ถ้าไม่พร้อมก็ค่อย จัดทำกันภายหลัง

ขอเมาะดาไป - รือเตาไฟ (ออกไฟ)

เป็นขั้นตอนสุดท้ายเกี่ยวกับ การเกิด เมื่อหญิงผู้คลอดจะ เลิกการอยู่ไฟ ก็ต้องทำพิธีรือเตาไฟ ที่ฝัง โดยเจ้าของบ้านจะจัดอาหาร เตรียมไว้ ประกอบด้วยข้าวเหนียว ขาว - เหลือง ปลาเค็มย่าง ไก่ผ่า ออกคลุมหมั้นกับเกลือ ๑ ตัว ย่าง เช่นกัน และอุปกรณ์สำคัญที่จะขาด ไม่ได้ในพิธีนี้ก็คือ ไก่เป็น ๆ ๑ ตัว เป็นตัวผู้หรือตัวเมียก็ได้ ขนาด รุ่นกระทงหรือโตกว่านั้นก็ได้ ไก่ ตัวนี้เรียกว่า “อาเยกาจาดาไป” (ไก่เจียเตาไฟ)

(ผู้ทรงคุณวุฒิ) และหมอดำแยะ มาตามคำเชิญของเจ้าของบ้านแล้ว เจ้าของบ้านจะจัดสำหรับอาหาร อันมี ข้าวเหนียว ปลาย่าง และไก่ย่าง ทั้งตัว ออกมาวางไว้เบื้องหน้าโต๊ะ ลีบา ซึ่งนั่งเตรียมพร้อมจะกล่าว คำขอพรต่อพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ ก่อน รับประทานอาหาร โอกาสที่ยก สำหรับมาตั้งวางนี้ เจ้าของบ้านต้อง บอกกล่าวให้โต๊ะลีบาทราบ ว่า ไก่ย่างตัวนั้นเป็นไก่สำหรับฝาก หมอดำแยะ (อาเยกีเจ็งโต๊ะบีแด) บอกกล่าวกันเท่านั้น ก็เป็นที่เข้าใจ

กันดีว่า โต๊ะลีบาได้รับประทานได้ เฉพาะข้าวเหนียวกับปลาย่างเท่านั้น ส่วนไก่ย่างที่เอามาวางด้วย ก็เพียง ร่วมสำหรับอาหารในพิธีเท่านั้น

เมื่อกล่าวคำขอพรต่อพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ และรับประทานอาหาร เสร็จแล้ว หมอดำแยะก็จับ “ไก่เจีย เตาไฟ” โดยรวบปีกไก่ไว้มือหนึ่ง ส่วนอีกมือหนึ่งจับขาไก่แกว่งไป แกว่งมา ให้ปลายนิ้วของมันเขี่ย กองขี้เถ้าและเศษไม้ที่มอดไฟหมด แล้ว ให้กระจายออกไป เป็นทำนอง เคล็ดลับว่า เลิกกันทีสำหรับการ สุมไฟบนเตานี้ จากนั้นก็เป็นหน้าที่ ของใครก็ได้ ช่วยกันยกเตาไฟนั้น ไปโยนทิ้ง

เสร็จพิธีรือเตาไฟ (ออกไฟ) ทุกคนต่างกลับบ้านเรือนของตน โดยเฉพาะหมอดำแยะนั้นกลับไป พร้อมกับไก่ตัวที่รือเตาไฟ ๑ ตัว ไก่ย่างครึ่งตัว (อีกครั้งหนึ่งเป็น ของเจ้าบ้าน) ข้าวเหนียวและเงิน สมนาคุณตามสมควร ซึ่งเจ้าของ บ้านมอบให้ไป

ปัจจุบันพิธีต่าง ๆ เกี่ยวกับการเกิด ได้เปลี่ยนแปลง และถูก ดัดทอนไปมาก เพราะส่วนใหญ่ นิยมคลอดกับหมอดำแยะปัจจุบัน ไม่ต้องมีการฝากครรภ์ ลูบไล้ครรภ์ และทำลายอาถรรพ์ อยู่ไฟ ออก ไฟ (รือเตาไฟ) เหมือนสมัยก่อน พิธีเปิดปาก ขึ้นเปล โคนผมไฟ ก็เช่นเดียวกัน ลดน้อยถอยไปมาก มีที่ไม่เปลี่ยนแปลง และคงถือ ปฏิบัติอยู่ก็คือ พิธีมาโซะยารี (เข้า สุหนัต) และพิธีอาแกเกาะห์ (มือแก เกาะห์) เท่านั้น (อ่านต่อฉบับ หน้า)